

Lag om ändring i föräldrabalken;

SFS 1994:1433

Utkom från trycket
den 14 december 1994

utfärdad den 1 december 1994.

Enligt riksdagens beslut¹ föreskrivs i fråga om föräldrabalken²

dels att 10 kap. 12 §, 11 kap. 27 §, 12 och 17 kap., 19 kap. 17 § samt 20 kap. 5 § skall upphöra att gälla,

dels att nuvarande 11 kap. 28 § och 19 kap. 18 § skall betecknas 11 kap. 27 § respektive 19 kap. 17 §,

dels att den nya 19 kap. 17 § skall ha följande lydelse,

dels att 1 kap. 4 §, 2 kap. 3, 7 och 9 §§, 3 kap. 5 §, 4 kap. 5 a och 10 §§, 6 kap. 2, 3, 7–10, 17 och 21 §§, 7 kap. 2 §, 9 kap. 1, 4 och 5 §§, 10 kap. 3–7, 9, 11, 13 och 18 §§, 11 kap. 1–4, 7, 8, 13–26 §§, 13–16 kap., 19 kap. 5, 9, 10 och 14 §§, 20 kap. 2, 2 a, 3, 4, 6 och 8 §§, 21 kap. 8 § samt rubrikerna till 13–16 kap. skall ha följande lydelse,

dels att det i balken skall införas ett nytt kapitel, 12 kap., samt fyra nya paragrafer, 6 kap. 10 a–c §§ och 11 kap. 3 a §, av följande lydelse.

1 kap.

4 § Bekräftelse av faderskap sker skriftligen och skall bevittnas av två personer. Bekräftelsen skall skriftligen godkännas av socialnämnden och av modern eller en särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet. Är barnet myndigt eller står det enligt 6 kap. 2 § inte under någons vårdnad, skall bekräftelsen i stället godkännas av barnet självt. Socialnämnden får lämna sitt godkännande endast om det kan antas att mannen är fader till barnet.

Bekräftelse kan ske även före barnets födelse.

Visas senare att den som har lämnat bekräftelse inte är fader till barnet, skall rätten förklara att bekräftelsen saknar verkan mot honom.

¹ Prop. 1993/94:251, bet. 1994/95:LU3, rskr. 1994/95:29.

² Balken omtryckt 1990:1526.

3 § Ändras förhållande som anges i 2 § sedan socialnämnden inlett sin utredning, är nämnden ändå skyldig att slutföra sin uppgift.

Socialnämnden kan flytta över ärendet till socialnämnden i annan kommun, om det skulle avsevärt underlätta utredningen. Om sådant beslut skall den andra socialnämnden genast underrättas.

Socialnämndens beslut enligt andra stycket får överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

7 § Socialnämnden får lägga ned en påbörjad utredning om faderskapet, om det

1. visar sig omöjligt att få erforderliga upplysningar för bedömning av faderskapsfrågan,

2. framstår som utsiktslöst att försöka få faderskapet fastställt av domstol,

3. har lämnats samtycke av modern eller en särskilt förordnad vårdnadshavare enligt 4 kap. 5 a § till adoption av barnet, eller

4. av särskilda skäl finns anledning att anta att fortsatt utredning eller rättegång skulle vara till men för barnet eller utsätta modern för påfrestningar som innebär fara för hennes psykiska hälsa.

Socialnämndens beslut att lägga ned en påbörjad faderskapsutredning får överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

9 § Skall en viss man enligt 1 kap. 1 § anses som far till ett barn som står under någons vårdnad och har barnet hemvist i Sverige, skall socialnämnden, om vårdnadshavaren eller någon av vårdnadshavarna eller mannen begär det och det är lämpligt, utreda om någon annan man kan vara far till barnet.

I fråga om utredningen tillämpas 2–6 och 8 §§. Utredningen får läggas ned, om det finns skäl som anges i 7 § första stycket 1 eller 4 eller om det annars är lämpligt.

Socialnämndens beslut att inte påbörja en utredning enligt denna paragraf eller att lägga ned en påbörjad utredning får överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

3 kap.

5 § Talan om fastställande av faderskap väcks av barnet.

I fall som avses i 2 kap. 1 § förs barnets talan av socialnämnden. Har modern vårdnaden om barnet, får hon alltid föra barnets talan, även om hon inte har uppnått myndig ålder. Talan får vidare alltid föras av en särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet.

4 kap.

5 a §³ Den som inte har fyllt arton år får ej adopteras utan föräldrarnas samtycke. Moderns samtycke skall ha lämnats sedan hon har återhämtat sig tillräckligt efter nedkomsten. Vid adoption av någon annans adoptivbarn skall i stället samtycke inhämtas från barnets adoptivföräldrar eller, om en adoptivförälder är gift med någon av barnets föräldrar, från båda dessa makar.

Samtycke enligt första stycket behövs inte av den som lider av en allvarlig psykisk störning, är utan del i vårdnaden eller befinner sig på okänd ort. Är detta fallet i fråga om var och en av dem som enligt första stycket skall samtycka till adoptionen, skall i stället samtycke inhämtas från särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet.

10 §⁴ I ärenden om adoption skall rätten inhämta upplysningar om barnet och sökanden samt huruvida ersättning eller bidrag till barnets underhåll har lämnats eller utlovats. Har barnet inte fyllt arton år, skall yttrande inhämtas från socialnämnden i den kommun där sökanden är folkbokförd och från socialnämnden i den kommun där den som har vårdnaden om barnet är folkbokförd.

Fader eller moder, vars samtycke till adoptionen inte krävs, skall ändå höras, om det kan ske. Vid adoption av adoptivbarn skall vad nu sagts i stället gälla adoptanten eller, om en make adopterat den andra makens barn, var och en av makarna. Finns en särskild förmyndare vars samtycke inte krävs, skall även han eller hon höras.

6 kap.

2 §⁵ Barn står under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem, om inte rätten har anförtrott vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare. Vårdnaden om ett barn består till dess att barnet fyller arton år eller dessförinnan ingår äktenskap.

³ Senaste lydelse 1991:1546.

⁴ Senaste lydelse 1991:487.

⁵ Senaste lydelse 1993:1432.

Den som har vårdnaden om ett barn har ett ansvar för barnets personliga förhållanden och skall se till att barnets behov enligt 1 § blir tillgodosedda. Barnets vårdnadshavare svarar även för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till dess ålder, utveckling och övriga omständigheter samt skall bevaka att barnet får tillfredsställande försörjning och utbildning. I syfte att hindra att barnet orsakar skada för någon annan skall vårdnadshavaren vidare svara för att barnet står under uppsikt eller att andra lämpliga åtgärder vidtas.

Om ansvaret i frågor som gäller barnets ekonomiska förhållanden finns bestämmelser i 9–15 kap.

3 § Barnet står från födelsen under vårdnad av båda föräldrarna, om dessa är gifta med varandra, och i annat fall av modern ensam. Ingår föräldrarna senare äktenskap med varandra, står barnet från den tidpunkten under vårdnad av dem båda, om inte rätten dessförinnan har anförtrott vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare.

Om det döms till äktenskapsskillnad mellan föräldrarna står barnet även därefter under båda föräldrarnas vårdnad, om inte den gemensamma vårdnaden upplöses enligt 5, 7 eller 8 §. Skall barnet även efter domen på äktenskapsskillnad stå under båda föräldrarnas vårdnad, skall rätten i domen erinra om att vårdnaden alltjämt är gemensam.

7 § Om en förälder vid utövandet av vårdnaden om ett barn gör sig skyldig till missbruk eller försummelse eller i övrigt brister i omsorgen om barnet på ett sätt som medför bestående fara för barnets hälsa eller utveckling, skall rätten besluta om ändring i vårdnaden.

Står barnet under båda föräldrarnas vårdnad och gäller vad som sägs i första stycket en av dem, skall rätten anförtro vårdnaden åt den andra föräldern ensam. Brister också den föräldern i omsorgen om barnet på det sätt som sägs i första stycket, skall rätten flytta över vårdnaden till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare.

Står barnet under endast en förälders vårdnad, skall rätten i fall som avses i första stycket flytta över vårdnaden till den andra föräldern eller, om det är lämpligare, till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare.

Frågor om ändring i vårdnaden enligt denna paragraf prövas på talan av socialnämnden eller, utan särskilt yrkande, i mål om äktenskapsskillnad mellan föräldrarna eller i andra mål som avses i 5 eller 6 §.

8 § Har ett barn stadigvarande vårdats och fostrats i ett annat enskilt hem än föräldrahemmet och är det uppenbart bäst för barnet att det rådande förhållandet får bestå och att vårdnaden flyttas över till den eller dem som har tagit emot barnet eller någon av dem, skall rätten utse denne eller dessa att såsom särskilt förordnade vårdnadshavare utöva vårdnaden om barnet.

Frågor om överflyttning av vårdnaden enligt första stycket prövas på talan av socialnämnden.

9 § Om barnet står under vårdnad av båda föräldrarna och en av dem dör, skall den andra föräldern ensam ha vårdnaden. Om båda föräldrarna dör, skall rätten på anmälan av socialnämnden eller när förhållandet annars blir känt anförtro vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare.

Om barnet står under vårdnad av endast en av föräldrarna och den föräldern dör, skall rätten på ansökan av den andra föräldern eller på anmälan av socialnämnden anförtro vårdnaden åt den andra föräldern eller, om det är lämpligare, åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare.

10 § Står barnet under vårdnad av en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare och vill någon av barnets föräldrar eller båda få vårdnaden överflyttad till sig, skall rätten besluta efter vad som är bäst för barnet. Rätten får dock inte flytta över vårdnaden till föräldrarna gemensamt, om någon av dem motsätter sig gemensam vårdnad.

Frågor om överflyttning av vårdnaden enligt första stycket prövas på talan av båda föräldrarna eller en av dem eller på talan av socialnämnden.

10 a § Om vårdnadshavare skall förordnas särskilt, utses någon som är lämpad att ge barnet omvårdnad, trygghet och en god fostran. Den som är underårig får inte förordnas till vårdnadshavare.

Två personer kan utses att gemensamt utöva vårdnaden, om de är gifta med varandra eller bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden.

För syskon skall samma person utses till vårdnadshavare, om inte särskilda skäl talar mot det.

Om vårdnadshavare skall förordnas efter föräldrarnas död och föräldrarna eller en av dem har gett till känna vem de önskar till vårdnadshavare, skall denna person förordnas, om det inte är olämpligt.

10 b § En särskilt förordnad vårdnadshavare har rätt att på begäran bli entledigad från uppdraget.

Om barnet har två särskilt förordnade vårdnadshavare och någon av dem vill att vårdnaden inte längre skall vara gemensam, skall rätten på talan av en av dem eller båda anförtro vårdnaden åt en av dem efter vad som är bäst för barnet. Rätten kan också i mål om äktenskapskillnad mellan vårdnadshavarna utan yrkande förordna om vårdnaden enligt vad som nu har sagts, om gemensam vårdnad är uppenbart oförenlig med barnets bästa.

10 c § En särskilt förordnad vårdnadshavare skall entledigas, om han eller hon vid utövandet av vårdnaden gör sig skyldig till missbruk eller försummelse eller av någon annan orsak inte längre är lämplig som vårdnadshavare.

Om barnet har två särskilt förordnade vårdnadshavare och den ena entledigas eller dör, skall den andra ensam ha vårdnaden. Om båda vårdnadshavarna entledigas eller dör, skall rätten utse en eller två andra personer att vara särskilt förordnade vårdnadshavare.

Frågor om ändring i vårdnaden enligt denna paragraf prövas efter ansökan av socialnämnden.

17 § Frågor om vårdnad eller umgänge tas upp av rätten i den ort där barnet har sitt hemvist. Sådana frågor kan tas upp även i samband med äktenskapsmål. Om det inte finns någon behörig domstol, tas frågorna upp av Stockholms tingsrätt.

Frågor om vårdnad som avses i 4–8 och 10 §§ samt 10 b § andra stycket samt frågor om umgänge som avses i 15 § handläggs i den ordning som är föreskriven för tvistemål. Står barnet under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem och är föräldrarna överens i saken, får de väcka talan genom gemensam ansökan.

Övriga frågor om vårdnad handläggs i den ordning som gäller för domstolsärenden.

I mål om vårdnad kan underhållsbidrag för barnet yrkas utan stämning.

Dom i mål om vårdnad eller umgänge får meddelas utan huvudförhandling, om parterna är överens i saken.

21 § I mål eller ärenden om vårdnad eller umgänge kan rätten, i samband med att den meddelar dom eller beslut i saken och om det finns särskilda skäl, på yrkande av en part förelägga motparten vid vite att lämna ifrån sig barnet. Har vite förelagts i samband med beslut som avses i 20 § första stycket, kan rätten förordna att föreläggandet skall gälla omedelbart.

Beslut om föreläggande enligt första stycket får överklagas endast i samband med överklagande av domen eller beslutet om vårdnad eller umgänge.

Frågor om utdömande av förelagt vite prövas av länsrätten på ansökan av den part som har begärt föreläggandet.

7 kap.

2 § En förälder skall fullgöra sin underhållsskyldighet genom att betala underhållsbidrag till barnet, om föräldern

1. inte har vårdnaden om barnet och inte heller varaktigt bor tillsammans med barnet, eller

2. har vårdnaden om barnet gemensamt med den andra föräldern men barnet varaktigt bor tillsammans med endast den andra föräldern.

Underhållsbidrag fastställs genom dom eller avtal.

Vårdnadshavaren får företräda barnet i frågor om underhållsbidrag, även om vårdnadshavaren inte har uppnått myndig ålder. Också förmyndare har rätt att företräda barnet. Avtal om underhållsbidrag kan slutas även före barnets födelse.

9 kap.

1 § Den som är under arton år (underårig) är omyndig och får inte själv råda över sin egendom eller åta sig förbindelser i vidare mån än som följer av vad som skall gälla på grund av lag eller villkor vid förvärv genom gåva, testamente eller förmånstagarförordnande vid försäkring eller pensionssparande enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande.

4 § Om en underårig har fått egendom genom gåva, testamente eller förmånstagarförordnande vid försäkring eller pensionssparande enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande under villkor att den underårige själv skall få råda över egendomen, skall 3 § andra stycket tillämpas också beträffande sådan egendom. Överförmyndarens samtycke krävs dock bara om den underårige har fyllt sexton år. Innan samtycke lämnas skall överförmyndaren ge fångesmannen eller hans arvingar tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan påtagligt besvär eller större tidsförlust.

5 § En underårig som driver rörelse med samtycke enligt 13 kap. 13 § eller 14 kap. 14 § andra stycket, får ingå sådana rättshandlingar som faller inom området för rörelsen. Vad som nu har sagts gäller dock inte i fråga om rättshandlingar som avses i 13 kap. 10 §.

10 kap.

3 § Den eller de som har förordnats särskilt till vårdnadshavare är också förmyndare för den underårige.

Om särskilda skäl talar för det, skall dock någon annan än den särskilt förordnade vårdnadshavaren förordnas till förmyndare. I ett sådant fall tillämpas 6 och 7 §§.

Vad som sägs i denna balk om särskilt förordnade förmyndare skall gälla även den som är förmyndare enligt första stycket.

4 § Ingår ett underårigt barn äktenskap, skall den som vid äktenskapsens ingående var förmyndare för barnet alljämt vara barnets förmyndare.

5 § Har en underårig inte någon förmyndare, skall rätten förordna en sådan.

Har förmyndare förordnats enligt första stycket på grund av att fadern eller modern är underårig, gäller förordnandet till dess fadern eller modern har uppnått myndig ålder.

6 § Till förmyndare skall utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna.

För underåriga syskon skall samma person utses till förmyndare, om inte särskilda skäl talar mot det.

7 § Skall efter föräldrarnas död förmyndare förordnas för en underårig och har föräldrarna eller en av dem gett till känna vem de önskar till förmyndare, skall denna person förordnas om det inte är olämpligt.

9 § En förmyndare har rätt att på begäran bli entledigad från förmynderskapet. Detta gäller dock inte, om förmynderskapet utövas av föräldrarna eller en av dem och särskilda skäl talar mot att förmyndaren entledigas.

11 § Dör förmyndaren och finns det inte någon som på grund av lag skall vara förmyndare, skall den som har boet i sin vård utan dröjsmål anmäla förhållandet till överförmyndaren för den kommun där den omvändige har sitt hemvist.

13 § Frågor om förordnande eller entledigande av förmyndare tas upp av tingsrätten i den ort där den underåriga har sitt hemvist.

18 § Ansökan om förordnande eller entledigande av en förmyndare får göras av överförmyndaren, förmyndare, vårdnadshavare, den underåriga själv, om han eller hon har fyllt sexton år, samt av hans eller hennes make eller sambo och närmaste släktingar. Frågor som avses i denna paragraf skall rätten också ta upp självmant, när det finns anledning till det.

I ett ärende som avses i första stycket skall rätten ge en underårig som fyllt sexton år tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

11 kap.

1 § Kan en förmyndare på grund av sjukdom eller av någon annan orsak inte utöva förmynderskapet eller blir förmyndaren enligt 10 kap. 17 § skild från utövningen av det, skall överförmyndaren förordna god man att i förmyndarens ställe vårda den underåriges angelägenheter.

När rätten enligt 10 kap. 17 § skiljer en förmyndare från utövningen av förmynderskapet får rätten förordna god man enligt första stycket.

2 § Har en underårig god man at vid bodelni oskiftat bo.

Överförm förmyndare vara part i kan företrä talan har vä

Överförm andra styck myndare, g har ett int makes eller förordnande gode mann företräder e

3 § Överfö

1. om det på okänd el förvalta sin

2. om de efterlämnat fonden elle också känn såväl om a sådan omst hennes lott

3. om en okänd och föreskrivs o

4. om de bortavarand

5. om de beror av e dom först blivande ä vande ägar

6. om eg vård och fö

Överförm anmälan e för den so daren av d

2 § Har en förmyndare eller förmyndarens make eller sambo och den underårige del i ett oskiftat dödsbo, skall överförmyndaren förordna god man att vårda den underåriges rätt i boet vid boutredningen liksom vid bodelning och skifte eller ingående av avtal om sammanlevnad i oskiftat bo.

Överförmyndaren skall också förordna god man när den som har en förmyndare, god man eller förvaltare skall företa en rättshandling eller vara part i en rättegång och behöver hjälp men enligt 12 kap. 8 § inte kan företrädas av förmyndaren, den gode mannen eller förvaltaren. Om talan har väckts får rätten förordna god man.

Överförmyndaren skall också i andra fall än som avses i första eller andra stycket förordna god man för den som har vårdnadshavare, förmyndare, god man eller förvaltare, i angelägenheter där den enskilde har ett intresse som strider mot en sådan företrädares eller dennes makes eller sambos intresse. Överförmyndaren skall meddela ett sådant förordnande, om det begärs av vårdnadshavaren, förmyndaren, den gode mannen eller förvaltaren eller den som denne i sådan egenskap företräder eller om det annars är lämpligt.

3 § Överförmyndaren skall förordna god man,

1. om det vid ett dödsfall finns en till namnet känd arvinge som vistas på okänd eller avlägsen ort och därför inte kan bevaka sin rätt i boet och förvalta sin lott i det,

2. om det vid ett dödsfall inte kan utredas, huruvida den döde har efterlämnat någon arvinge som är arvsberättigad före Allmänna arvsfonden eller före eller tillsammans med någon annan känd arvinge, eller också kännedom finns om arvinge efter den döde men kunskap saknas såväl om arvingens namn som om hans vistelseort, och det på grund av sådan omständighet krävs att okänd arvinges rätt bevakas och hans eller hennes lott i boet förvaltas,

3. om en testamentstagare vistas på okänd eller avlägsen ort eller är okänd och hans eller hennes rätt därför behöver iakttas enligt vad som föreskrivs om arvinge,

4. om det i övrigt krävs att en bortavarandes rätt bevakas eller en bortavarandes egendom förvaltas,

5. om det enligt förordnande i testamente eller annan rättshandling beror av en framtida händelse, vem egendom skall tillfalla eller egendom först senare skall tillträdas med äganderätt och det krävs att den blivande ägarens rätt bevakas eller egendomen förvaltas för den blivande ägarens räkning, eller

6. om egendom, enligt vad som särskilt föreskrivs, skall ställas under vård och förvaltning av god man som avses i detta kapitel.

Överförmyndaren skall förordna god man enligt första stycket efter anmälan eller när behovet blir känt på annat sätt. Krävs en god man för den som har rätt i ett dödsbo, skall det anmälas hos överförmyndaren av den som har boet i sin vård.

Rättshandlingar som en god man har företagit med stöd av ett förordnande enligt denna paragraf gäller, även om den egendom som förordnandet avsåg tillfaller någon som den gode mannen inte var förordnad att företräda.

3 a § I de fall som anges i 18 kap. 1 § första stycket äktenskapsbalken och 20 kap. 2 § första stycket denna balk skall god man förordnas av rätten.

4 §⁶ Om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, skall rätten, om det behövs, besluta att anordna godmanskap för honom eller henne. Ett sådant beslut får inte meddelas utan samtycke av den för vilken godmanskap skall anordnas, om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas.

När rätten meddelar ett beslut enligt första stycket, skall rätten samtidigt förordna en god man att utföra uppdraget. Om en god man i något annat fall skall förordnas på grund av ett beslut enligt första stycket, skall förordnandet meddelas av överförmyndaren.

7 § Om någon som befinner sig i en sådan situation som anges i 4 § är ur stånd att vårda sig eller sin egendom, får rätten besluta att anordna förvaltarskap för honom eller henne. Förvaltarskap får dock inte anordnas, om det är tillräckligt att godmanskap anordnas eller att den enskilde på något annat, mindre ingripande sätt får hjälp.

Förvaltaruppdraget skall anpassas till den enskildes behov i varje särskilt fall och får begränsas till att avse viss egendom eller angelägenhet eller egendom överstigande ett visst värde.

Rätten får överlåta åt överförmyndaren att närmare bestämma uppdragets omfattning.

När rätten meddelar ett beslut enligt första stycket, skall rätten samtidigt förordna en förvaltare att utföra uppdraget. Om en förvaltare i något annat fall skall förordnas på grund av ett beslut enligt första stycket, skall förordnandet meddelas av överförmyndaren.

8 § Trots ett förvaltarförordnande enligt 7 § har den som avses med förordnandet rätt att själv

1. sluta avtal om tjänst eller annat arbete,
2. förfoga över vad han eller hon genom eget arbete har förvärvat efter det att förvaltare har förordnats, liksom avkastningen av sådan egendom och vad som har trätt i egendomens ställe samt

⁶ Senaste lydelse 1991:1546.

3. förfoga över egendomsförsäkring eller duellt pensioner av förvaltaren. Om det finns valtaruppdraget stycket.

13 § När om förvaltare för

14 § Om fler som har tillförsäkrats Ersättningsans och ens grad andel med, sk samma grunde

15 § Ansökan om förvaltare får göras om hon har fyllt och närmaste enligt 4 § eller av överförmyndaren. Ansökan om förvaltare som avses När det finns om anordnande myndaren har man eller förv

16 §⁷ I ärendet som har fyllt person tillfälle

⁷ Senaste lydelse

3. förfoga över vad han eller hon efter det att förvaltare har förordnats får genom gåva, testamente eller förmånstagarförordnande vid försäkring eller pensionssparande enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande under villkor att egendomen inte skall omfattas av förvaltarens rådighet.

Om det finns särskilda skäl för det, får dock rätten föreskriva att förvaltaruppdraget skall omfatta även förhållanden som avses i första stycket.

13 § När omständigheterna motiverar det, kan flera gode män eller förvaltare förordnas för den enskilde.

14 § Om flera gode män eller förvaltare är ansvariga för en skada som har tillfogats tredje man, svarar de solidariskt för ersättningen. Ersättningsansvaret skall slutligt fördelas mellan de ansvariga efter vars och ens grad av vållande. Om någon saknar tillgångar att betala sin andel med, skall de övrigas ansvarighet för bristen bestämmas enligt samma grunder.

15 § Ansökan om förordnande av god man enligt 1–4 §§ eller förvaltare får göras av förmyndare, den som ansökningen avser, om han eller hon har fyllt sexton år, samt av hans eller hennes make eller sambo och närmaste släktingar. Ansökan om anordnande av godmanskap enligt 4 § eller förvaltarskap får göras av dem som nu har nämnts och av överförmyndaren.

Ansökan om anordnande av förvaltarskap får också göras av god man som avses i 4 §.

När det finns anledning till det skall rätten självmant ta upp frågor om anordnande av godmanskap enligt 4 § eller förvaltarskap. Överförmyndaren har samma skyldighet när det gäller förordnande av god man eller förvaltare.

16 §⁷ I ärenden om förordnande av god man eller förvaltare för någon som har fyllt sexton år skall rätten eller överförmyndaren ge denna person tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

⁷ Senaste lydelse 1991:1649.

I ärenden om anordnande av godmanskap enligt 4 § eller förvaltare skall, om det inte är obehövt, rätten också inhämta yttrande från den enskildes make eller sambo och barn, överförmyndaren och vårdinrättning. Yttrande skall också, om det behövs, inhämtas från andra närstående samt från den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom socialtjänsten och den eller de nämnder som utövar landstingets ledning av omsorgsverksamheten. Den som ansöknings avser skall höras muntligen, om det kan ske utan skada för honom eller henne och det inte är uppenbart att han eller hon inte förstår vad saken gäller. Rätten kan dock avstå från att höra den enskilde muntligen om han eller hon själv har gjort ansökan eller medgivit det ifrågasatta förordnandet eller det annars finns särskilda skäl.

Bestämmelserna i andra stycket gäller även i ärenden hos överförmyndaren om förordnande av god man enligt 4 § eller förvaltare.

Myndigheter och inrättningar som anges i andra stycket är skyldiga att lämna rätten sådana uppgifter som kan vara av betydelse i ärendet.

17 § Innan rätten anordnar förvaltare skall den inhämta läkarintyg eller annan likvärdig utredning om den enskildes hälsotillstånd. Detta gäller även i ärenden om anordnande av godmanskap enligt 4 §, när den enskilde inte har lämnat sitt samtycke.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om sådan utredning som avses i första stycket.

18 § Kan ett slutligt beslut inte ges omedelbart i ett ärende om anordnande av godmanskap enligt 4 § eller förvaltare, får rätten besluta att anordna godmanskap eller förvaltare för tiden till dess ärendet slutligt avgörs, om den enskildes angelägenheter kräver omedelbar vård eller ett dröjsmål uppenbarligen skulle medföra fara för den enskildes person eller egendom. Ett sådant beslut kan meddelas även för den som är underårig att gälla från och med den dag då han eller hon fyller arton år.

Kan ett slutligt beslut inte ges omedelbart i ett ärende om förordnande av god man eller förvaltare, får överförmyndaren förordna god man eller förvaltare för tiden till dess ärendet slutligt avgörs, om ärendet brådskar av sådan anledning som anges i första stycket.

Innan beslut enligt första eller andra stycket meddelas skall den som ansökningen avser ha fått tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan större tidsförlust och utan skada för honom eller henne.

Ett beslut enligt första stycket får när som helst ändras av rätten. Överförmyndaren får när som helst ändra ett beslut enligt andra stycket.

19 § Om manskap enligt 4 § fattas beslut 1-5, skall som förordnande slutförts. En god man från sitt utval. Skall god man eller förvaltare förvaltare

20 § En eller försu ekonomisk eller som uppdraget myndaren Uppkom man eller överförmy skiljas frå skulle me avser.

21 § Ans upphörande dem som a valtaren.

Rätten e avses i fö

I ett äre ge den en

22 § Dör vård utan har tillsyn

23 § Rätt enligt 4 § anges i 1 ansöker o ning.

19 § Om en god man eller förvaltare inte längre behövs, skall godmanskapet eller förvaltarskapet upphöra. Beslut om att godmanskap enligt 4 § eller förvaltarskap skall upphöra fattas av rätten. I övriga fall fattas beslutet av överförmyndaren. Har god man förordnats enligt 3 § 1–5, skall överförmyndaren entlediga den gode mannen så snart den som förordnandet avser begär det. När en god man eller förvaltare har slutfört sitt uppdrag, skall han genast anmäla det till överförmyndaren.

En god man eller förvaltare har rätt att på begäran bli entledigad från sitt uppdrag. Beslut om entledigande fattas av överförmyndaren. Skall godmanskapet eller förvaltarskapet fortsätta, är den gode mannen eller förvaltaren dock skyldig att kvarstå till dess en ny god man eller förvaltare har utsetts.

20 § En god man eller förvaltare som gör sig skyldig till missbruk eller försummelse vid utövandet av sitt uppdrag eller som kommer på ekonomiskt obestånd och på grund av detta är olämplig för uppdraget eller som av någon annan orsak inte längre är lämplig att inneha uppdraget, skall entledigas. Beslut om entledigande fattas av överförmyndaren.

Uppkommer en fråga om att enligt första stycket entlediga en god man eller förvaltare och kan slutligt beslut inte ges omedelbart, får överförmyndaren besluta att den gode mannen eller förvaltaren skall skiljas från sitt uppdrag för tiden till dess ärendet avgörs, om dröjsmål skulle medföra fara för den som godmanskapet eller förvaltarskapet avser.

21 § Ansökan om entledigande av en god man eller förvaltare och om upphörande av godmanskap eller förvaltarskap får göras av någon av dem som avses i 15 § första stycket eller av den gode mannen eller förvaltaren.

Rätten eller överförmyndaren får också självmant ta upp frågor som avses i första stycket och som de är behöriga att avgöra.

I ett ärende enligt denna paragraf skall rätten eller överförmyndaren ge den enskilde tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

22 § Dör en god man eller förvaltare, skall den som har boet i sin vård utan dröjsmål anmäla förhållandet till den överförmyndare som har tillsyn över godmanskapet eller förvaltarskapet.

23 § Rätten är skyldig att pröva om omfattningen av ett godmanskap enligt 4 § eller ett förvaltarskap bör jämkas, om någon av dem som anges i 15 § första stycket eller den gode mannen eller förvaltaren ansöker om det. Rätten kan också utan ansökan göra en sådan prövning.

Innan rätten meddelar beslut enligt första stycket, skall den gode mannen eller förvaltaren samt överförmyndaren och den enskilde ges tillfälle att yttra sig.

Kan ett slutligt beslut inte ges omedelbart, får rätten meddela beslut i frågan för tiden till dess ärendet avgörs, om dröjsmål skulle medföra fara för den enskilde. I fråga om ett sådant beslut tillämpas bestämmelserna i 18 § tredje och fjärde styckena.

I fråga om godmanskap enligt 1-3 §§ skall överförmyndaren pröva om godmanskapets omfattning bör jämkas. Bestämmelserna i första-tredje styckena skall också tillämpas vid handläggningen hos överförmyndaren av frågor om sådan jämkning.

24 § Innan rätten eller överförmyndaren förordnar någon till god man eller förvaltare eller entledigar någon från ett sådant uppdrag, skall han eller hon ges tillfälle att yttra sig. Är det fråga om beslut enligt 20 § andra stycket, skall den gode mannen eller förvaltaren ges tillfälle att yttra sig, om det inte är fara i dröjsmål.

25 § Behörig domstol i frågor som gäller godmanskap enligt 4 § eller förvaltarskap är tingsrätten i den ort där den enskilde har sitt hemvist eller, om han eller hon inte har hemvist i Sverige, Stockholms tingsrätt.

Behörig överförmyndare i frågor om godmanskap enligt 1, 2 och 4 §§ samt förvaltarskap är överförmyndaren för den kommun där den enskilde har sitt hemvist eller, om han eller hon inte har hemvist i Sverige, överförmyndaren för Stockholms kommun.

26 § Uppkommer vid utredning av ett dödsbo frågan om förordnande av god man enligt 3 §, hör ärendet till överförmyndaren för den kommun där den döde hade sitt hemvist eller, om den döde inte hade hemvist i Sverige, till överförmyndaren för Stockholms kommun. Skall god man annars förordnas enligt 3 §, tas ärendet upp av överförmyndaren för den kommun där den för vilken god man skall förordnas har egendom eller där annars behov av god man har visat sig.

Andra frågor som gäller godmanskap enligt 3 § tas upp av den överförmyndare som har förordnat god man.

Detta gäller även om rådet råder över eller om måndagsföreläggningen (1993:1) i lagen (1993:1) om egendomen skänks, utan begränsning för vem som skänker, förvaltning av redovisning och

Förmyndarens lag skall göra

Även om dödsboets eller dödsboens eller dödsboens under särskilda förhållanden som utövar förhållanden till den gode mannen eller den gode manns redovisning.

Närmare bestämt 13-15 kap.

Förmyndares skyldigheter

1 § Förmyndare skall förvalta omyndigas tillgångar och företräda dem i angelägenheter som rör tillgångarna.

Detta gäller inte i fråga om tillgångar som omyndiga enligt lag själva råder över eller som de har förvärvat genom gåva, testamente eller förmanstagarförordnande vid försäkring eller pensionssparande enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande med villkor att egendomen skall stå under förvaltning av någon annan än förmyndaren, utan bestämmanderätt för förmyndaren, och med angivande av vem som skall utöva förvaltningen (särskild förvaltning). Är särskild förvaltning anordnad, skall den som utövar förvaltningen årligen lämna redovisning över förvaltningen till förmyndaren.

Förmyndaren företräder i övrigt den omyndige när detta inte enligt lag skall göras av någon annan.

Gode mäns och förvaltares skyldigheter

2 § Gode män och förvaltare skall, i den mån det följer av deras förordnande, bevaka rätten för de personer som de företräder, förvalta deras tillgångar och sörja för deras person.

Även om det inte framgår av förordnandet, omfattar den gode mannens eller förvaltarens uppdrag inte sådana tillgångar som har ställts under särskild förvaltning. Är särskild förvaltning anordnad, skall den som utövar förvaltningen årligen lämna redovisning över förvaltningen till den gode mannen eller förvaltaren, om det faller inom ramen för den gode mannens eller förvaltarens uppdrag att ta emot en sådan redovisning.

Gemensamma bestämmelser

3 § Förmyndare, gode män och förvaltare skall omsorgsfullt fullgöra sina skyldigheter och alltid handla på det sätt som bäst gagnar den enskilde.

4 § Den enskildes medel skall i skälig omfattning användas för hans eller hennes uppehälle, utbildning och nytta i övrigt. De medel som inte används för sådana ändamål skall placeras så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skälig avkastning.

Närmare bestämmelser om hur förvaltningen skall skötas finns i 13–15 kap.

5 § Förmyndare, gode män och förvaltare skall fortlöpande föra räkenskaper över sin förvaltning och göra anteckningar om sina åtgärder i övrigt. Föräldrar är dock skyldiga att föra räkenskaper och göra anteckningar endast i den utsträckning som kan anses behövlig med hänsyn till egendomens omfattning och omständigheterna i övrigt.

6 § Förmyndare, gode män och förvaltare skall se till att pengar och värdepapper som tillhör den enskilde förvaras så att de inte sammanblandas med tillgångar som ställföreträdaren annars förvaltar.

Om den enskilde äger värdehandlingar eller annars har rättigheter på grund av sådana handlingar, svarar förmyndaren, den gode mannen eller förvaltaren för att behövliga registreringar och anmälningar görs.

7 § I viktiga frågor skall förmyndaren, om det lämpligen kan ske, höra den omyndige, om den omyndige har fyllt sexton år, samt den omyndiges make eller sambo.

Gode män och förvaltare har motsvarande skyldigheter i förhållande till den enskilde samt den enskildes make eller sambo. Om betydelsen av samtycke i vissa fall från den som har god man finns bestämmelser i 11 kap. 5 §.

8 § Uppstår fråga om rättshandling eller rättegång mellan en omyndig och förmyndaren, förmyndarens make eller sambo eller någon som förmyndaren företräder, har förmyndaren inte rätt att företräda den omyndige. Har syskon samma förmyndare, får förmyndaren dock företräda de omyndiga vid arvsifte mellan dem, om de inte har inbördes stridande intressen.

En god man eller förvaltare har inte rätt att företräda den enskilde, om det uppstår en fråga om rättshandling eller rättegång mellan den enskilde å ena sidan och den gode mannen eller förvaltaren, hans eller hennes make eller sambo eller någon som han eller hon företräder å den andra sidan.

Om en förmyndare, god man eller förvaltare har slutit avtal i strid med första eller andra stycket, tillämpas 9 kap. 7 § första stycket i fråga om återbärings- och ersättningsskyldighet.

Överförmyndarens tillsyn

9 § Förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet står under överförmyndarens tillsyn.

Förmyndare, gode män och förvaltare är skyldiga att lämna överförmyndaren de upplysningar om sin verksamhet som överförmyndaren begär.

Avtal utan överförmyndarens samtycke

10 § Om en förmyndare, god man eller förvaltare har ingått avtal för den enskildes räkning utan att inhämta samtycke från överförmyndaren, trots att samtycke krävs enligt 13–15 kap., får motparten inte frånträda avtalet, om förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren begär överförmyndarens samtycke inom en månad från det att avtalet ingicks och något annat förbehåll inte har gjorts. Om överförmyndaren inte lämnar sitt samtycke, får motparten frånträda avtalet, om inte något annat har överenskommit.

11 § Om ett avtal som avses i 10 § inte blir gällande, tillämpas 9 kap. 7 § första stycket i fråga om återbärings- och ersättningskyldighet.

Flera förmyndare, gode män eller förvaltare

12 § Om en persons egendom skall förvaltas av fler än en förmyndare, god man eller förvaltare, skall ställföreträdarna utöva förvaltningen gemensamt. Överförmyndaren kan dock besluta att förvaltningen av tillgångarna skall fördelas på visst sätt mellan ställföreträdarna eller att vissa tillgångar skall förvaltas av en av dem ensam. I samband med att rätten förordnar en ställföreträdare kan även rätten meddela ett sådant beslut.

Om de som utövar förvaltningen gemensamt inte kan enas om en viss åtgärd, gäller den mening som överförmyndaren biträder. Om det är fråga om en åtgärd som kräver överförmyndarens samtycke, kan samtycke ges till åtgärden även om det finns delade meningar. Överförmyndaren skall dock ge alla dem som har del i förvaltningen tillfälle att yttra sig innan överförmyndaren beslutar i saken.

Ställande av säkerhet

13 § Om överförmyndaren finner skäl till det, skall förmyndare, gode män eller förvaltare ställa säkerhet för den förvaltade egendomen. Överförmyndaren prövar säkerheten och bestämmer hur den skall förvaras. I övrigt tillämpas 2 kap. 25 § utsökningsbalken.

14 § Förmyndare, gode män och förvaltare är skyldiga att ersätta skada som de uppsåtligen eller av vårdslöshet har orsakat den enskilde.

Om flera förmyndare, gode män eller förvaltare är ansvariga, svarar de solidariskt för ersättningen. Ersättningsansvaret skall slutligt fördelas mellan de ansvariga efter vars och ens grad av vållande. Om någon saknar tillgångar att betala sin andel med, skall de övrigas ansvarighet för bristen bestämmas enligt samma grunder.

15 § Talan om ersättning enligt 14 § skall väckas inom ett år från det att handlingar som anges i 16 kap. 8 § har lämnats över till den som är behörig att ta emot redovisning för förvaltningen. Om talan inte väcks inom nämnda tid, är talerätten förlorad. Detta gäller inte, om ställföreträdaren har gjort sig skyldig till brottsligt förfarande.

Arvode och ersättning för utgifter

16 § Förordnade förmyndare, gode män och förvaltare har rätt till ett skäligt arvode för uppdraget och ersättning för de utgifter som har varit skäligen påkallade för uppdragets fullgörande.

Beslut om arvode och ersättning för utgifter fattas av överförmyndaren. Överförmyndaren bestämmer dessutom i vad mån arvode och ersättning för utgifter skall betalas med medel som tillhör den enskilde.

Om inte särskilda skäl föranleder något annat, skall arvode och ersättning för utgifter betalas med den enskildes medel i den mån hans eller hennes beräknade inkomst under det år när uppdraget utförs eller hans eller hennes tillgångar under samma år överstiger två gånger basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Arvode och ersättning för utgifter som avser vård av någons rätt i oskiftat dödsbo skall betalas med dödsboets medel, om inte särskilda skäl föranleder något annat.

Arvode och ersättning för utgifter som inte skall betalas med den enskildes eller dödsboets medel skall betalas av kommunen.

17 § Föräldrar som är förmyndare har, om det finns särskilda skäl, rätt till arvode med anledning av förvaltningen av den omyndiges egendom. De har också rätt till ersättning för utgifter som har varit skäligen påkallade av förvaltningen.

Beslut om arvode och ersättning för utgifter fattas av överförmyndaren. Beloppen skall betalas med den omyndiges medel eller, om det gäller dödsboförvaltning, med dödsboets tillgångar.

1 § När tillgångar ras, om in

Om en någon an ningen so föräldern ingripande kräver de

Om en om föräld I fråga gäller bes

2 § När föräldran har kom (1962:38 för förva

Dessa förvaltni skild öve

1. gen
2. gen
gävan til
3. gen
dödsfall
individu

Med e trätt i st

3 § Ino överstigi ge in er ren.

Föräldrars råddighet

1 § När en omyndigs föräldrar är förmyndare, bestämmer de hur tillgångar som står under deras förvaltning skall användas eller placeras, om inte annat följer av denna balk eller annan författning.

Om en av föräldrarna till följd av frånvaro eller sjukdom eller av någon annan orsak är förhindrad att ta del i sådana beslut om förvaltningen som inte kan skjutas upp utan olägenhet, bestämmer den andra föräldern ensam. Denna förälder får dock inte ensam fatta beslut av ingripande betydelse, om inte den omyndiges bästa uppenbarligen kräver det.

Om endast en av föräldrarna är förmyndare, gäller bestämmelserna om föräldrar honom eller henne.

I fråga om vård av en omyndigs rätt i dödsbo eller annat oskiftat bo gäller bestämmelserna i 15 kap.

Kontroll av förvaltningen av viss egendom

2 § När värdet på en omyndigs tillgångar, som skall förvaltas av föräldrarna, genom arv, gåva, värdestegring eller på något annat sätt har kommit att överstiga åtta gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, tillämpas bestämmelserna i 3–7 §§ för förvaltningen.

Dessa bestämmelser gäller även egendom som, under villkor om att förvaltningen av den skall stå under överförmyndarens kontroll (särskild överförmyndarkontroll), har tillfallit den omyndige

1. genom arv eller testamente,
2. genom gåva, under förutsättning att givaren skriftligen har anmält gåvan till överförmyndaren, eller
3. genom förmånstagarförordnande vid försäkring med anledning av dödsfall eller vid pensionssparande enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande.

Med egendom som anges i andra stycket jämställs egendom som har trätt i stället för sådan egendom samt avkastning av egendomen.

3 § Inom en månad efter det att värdet på en omyndigs tillgångar överstigit det belopp som anges i 2 § första stycket skall föräldrarna ge in en förteckning över den omyndiges egendom till överförmyndaren.

Har egendom tillfallit en omyndig med villkor om särskild överförmyndarkontroll enligt 2 § andra stycket, skall föräldrarna ge in en förteckning över egendomen till överförmyndaren inom en månad därefter.

Förteckningarna skall avges på heder och samvete.

4 § Andra värdehandlingar än sådana som nämns i 5 § första stycket skall säljas och fordringar drivas in så snart det lämpligen kan ske, om det inte är till fördel för den omyndige att värdehandlingarna behålls eller att fordringarna förblir utestående.

Annan lös egendom än som nu har nämnts och som inte omfattas av 10 § skall säljas vid en lämplig tidpunkt, om inte egendomen är till nytta eller har särskilt värde för den omyndige eller den omyndiges familj eller egendomen av någon annan särskild anledning bör behållas.

5 § Den omyndiges tillgångar får utan samtycke av överförmyndaren placeras i

1. skuldförbindelser som har utfärdats eller garanterats av stat eller kommun,

2. skuldförbindelser som har utfärdats av Sveriges allmänna hypoteksbank, Svenska Skeppshypotekskassan eller av en bank eller av ett kreditmarknadsbolag enligt lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag eller av ett utländskt bankföretag eller ett annat utländskt kreditinstitut som är underkastat en offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för banker eller andra kreditinstitut här i landet, med undantag för förlagsbevis eller andra skuldförbindelser som medför rätt till betalning först efter utfärdarens övriga fordringsägare, eller

3. andelar i en värdepappersfond som avses i lagen (1990:1114) om värdepappersfonder eller i ett utländskt fondföretag som är underkastat en offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för värdepappersfonder här i landet.

Den omyndiges tillgångar får vidare utan överförmyndarens samtycke användas för allemanssparande enligt lagen (1983:890) om allemanssparande eller lånas ut mot säkerhet av panträtt på grundval av inteckning i fast egendom inom sextio procent av det senast fastställda taxeringsvärdet.

6 § Om överförmyndaren samtycker till det, får den omyndiges tillgångar placeras i aktier och även i övrigt placeras på något annat sätt än som anges i 5 §.

I fråga om köp av fast egendom m.m. finns bestämmelser i 10 §.

7 § Pengar som inte placeras enligt 5, 6 eller 10 § och som inte heller omedelbart behöver användas skall göras räntebärande genom att sättas in hos bank.

Bankmedel

8 § Pengar som har satts in hos bank enligt 16 kap. 11 § eller med uppgift till banken om att de skall stå under särskild överförmyndarkontroll får inte tas ut utan överförmyndarens samtycke.

Upphävande av eller lättnader i kontrollen

9 § Överförmyndaren skall besluta att bestämmelserna i 4–7 §§ inte längre skall tillämpas, om värdet på den omyndiges tillgångar har kommit att sjunka till ett belopp som understiger fyra gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och det inte finns särskild anledning att låta kontrollen fortgå.

Ett beslut enligt första stycket gäller inte egendom som har tillfallit den omyndige under villkor om särskild överförmyndarkontroll.

Om det med hänsyn till föräldrarnas och den omyndiges förhållanden eller i övrigt finns särskilda skäl, får överförmyndaren helt eller delvis medge undantag från 3–8 §§.

Fast egendom m.m.

10 § För den omyndiges räkning får föräldrar endast med överförmyndarens samtycke

1. genom köp, byte eller gåva förvärva fast egendom eller nyttjanderätt till sådan egendom, om det inte gäller övertagande av hyresrätt till en bostadslägenhet,

2. ingå avtal om nyttjanderätt till någon annans fasta egendom, om det inte gäller hyra av en bostadslägenhet eller en tillfällig upplåtelse av ringa ekonomisk betydelse,

3. sälja eller byta bort fast egendom eller nyttjanderätt till sådan egendom, om det inte gäller byte av en bostadslägenhet, eller

4. låta inteckna, hyra ut eller på något annat sätt med nyttjanderätt upplåta fast egendom eller tomträtt.

Samtycke till en åtgärd som avses i första stycket 1 eller 2 skall lämnas, om inte förvärvet eller avtalet kan anses olämpligt med hänsyn till egendomens natur, den omyndiges ålder och framtida behov eller andra omständigheter.

Samtycke till en åtgärd som avses i första stycket 3 eller 4 får lämnas endast om åtgärden är lämplig med hänsyn till egendomens natur samt den omyndiges ålder, framtida behov och samlade tillgångar.

Bestämmelserna om nyttjanderätt gäller även i fråga om servitut och rätt till elektrisk kraft, om rättigheten har upplåtits genom avtal.

Samtycke enligt denna paragraf gäller under sex månader från det att samtycket lämnades.

11 § Föräldrar får inte ge bort den omyndiges egendom, om det inte är fråga om personliga presenter vars värde inte står i missförhållande till den omyndiges ekonomiska villkor.

Med överförmyndarens samtycke får föräldrar använda den omyndiges inkomster till understöd åt anhöriga eller andra som står den omyndige nära.

| *Upptagande av lån m.m.*

12 § För den omyndiges räkning får föräldrar endast med överförmyndarens samtycke

1. ta upp lån eller ingå någon annan skuldförbindelse,
2. ingå borgensförbindelse, eller
3. ställa den omyndiges egendom som säkerhet för den omyndiges eller någon annans förbindelse.

Är det fråga om åtgärder enligt första stycket som faller inom ramen för en rörelse som föräldrarna med överförmyndarens samtycke driver för den omyndiges räkning, behövs samtycke endast i fråga om pantsättning av fast egendom eller tomträtt. Samtycke behövs inte i fråga om statliga lån som tas upp för att ge den omyndige hjälp till utbildning eller bosättning.

Samtycke får lämnas endast om åtgärden behövs för att trygga den omyndiges övriga egendom eller kan anses nödvändig för den omyndiges utbildning eller uppehälle eller om det annars finns särskilda skäl för åtgärden.

| *Rörelse*

13 § Föräldrar får inte låta den som är under sexton år driva rörelse.

Om den omyndige har fyllt sexton år, får föräldrarna endast med överförmyndarens samtycke låta honom eller henne driva en rörelse som medför bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen (1976:125) eller jordbruksbokföringslagen (1979:141). Utan överförmyndarens samtycke får föräldrarna inte själva driva en sådan rörelse för den omyndiges räkning. Samtycke får lämnas endast om den omyndiges ekonomiska och personliga förhållanden är sådana att det med beaktande av rörelsens art är lämpligt att samtycke ges.

14 § För förmyndig egendom bestäms heder och I årsrä 1. ege räkninge 2. sku 3. ink domen e

15 § H förinnan lämna e avses i samtyck när ett kontroll beslutat Sluträ det löpa om sars beslutad heder o Vad s fråga o

16 § O hållande finns sä digheter räkninga meddela

17 § A tid lämn förmynd

14 § Föräldrar skall före den 1 mars varje år i en årsräkning till överförmyndaren redogöra för förvaltningen under föregående år av egendom som avses i 2 § samt sådan egendom som omfattas av bestämmelserna om samtycke enligt 10 §. Årsräkningen skall avges på heder och samvete.

I årsräkningen skall anges

1. egendomen och dess värde vid början och slutet av den tid som räkningen avser,
2. skulder som hänför sig till egendomen vid samma tidpunkter, och
3. inkomster av egendomen och utgifter som har betalats med egendomen eller dess avkastning.

15 § Har den omyndige fyllt arton år eller har föräldrarna dessförinnan entledigats som förmyndare, skall de inom en månad därefter lämna en sluträkning till överförmyndaren beträffande egendom som avses i 2 § samt sådan egendom som omfattas av bestämmelserna om samtycke enligt 10 §. Sluträkning skall vidare lämnas inom en månad när ett villkor enligt 2 § andra stycket om särskild överförmyndarkontroll återkallats eller överförmyndaren enligt 9 § första stycket beslutat att överförmyndarkontrollen skall upphöra.

Sluträkningen skall innehålla en redogörelse för förvaltningen under det löpande året fram till dess att förmynderskapet upphörde, villkoret om särskild överförmyndarkontroll återkallades eller överförmyndaren beslutade att kontrollen skulle upphöra. Räkningen skall avges på heder och samvete.

Vad som sägs om årsräkning i 14 § andra stycket gäller också i fråga om sluträkning.

16 § Om det med hänsyn till föräldrarnas och den omyndiges förhållanden, tillgångarnas art eller värde eller omständigheterna i övrigt finns särskilda skäl, får överförmyndaren befria föräldrarna från skyldigheten att lämna årsräkning eller sluträkning eller besluta att sådana räkningar får lämnas i förenklad form. I fråga om årsräkning får beslut meddelas för ett visst år eller tills vidare.

17 § Anmäler föräldrarna att de är förhindrade att inom föreskriven tid lämna förteckning enligt 3 §, årsräkning eller sluträkning till överförmyndaren, kan överförmyndaren bestämma ny tid för avlämnandet.

18 § Överförmyndaren får förelägga föräldrarna att i årsräkning eller på annat sätt redogöra för sin förvaltning utöver vad som följer av 14 och 15 §§, om den omyndige begär det eller om det annars finns särskilda skäl.

19 § Om det av någon särskild anledning behövs för att trygga förvaltningen, får överförmyndaren

1. bestämma att 3–7 §§ skall tillämpas även i annat fall än som följer av 2 §,

2. begränsa möjligheten att ta ut pengar som har satts in hos bank, utöver vad som följer av 8 §,

3. bestämma att värdehandlingar skall förvaras och förvaltas av ett värdepappersinstitut enligt lagen (1991:981) om värdepappersrörelse eller ett motsvarande utländskt institut som är underkastat en offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för värdepappersinstitut här i landet.

4. bestämma att premieobligationer som har utfärdats av staten skall skrivas in i statsskuldboken med förbehåll att belopp som hänför sig till obligationerna inte får lyftas utan överförmyndarens samtycke, och

5. genom meddelande till den som skall betala pengar till den omyndige bestämma att pengarna skall sättas in hos bank.

Meddelas beslut enligt första stycket 3, skall föräldrarna träffa avtal med värdepappersinstitutet på villkor som överförmyndaren har godkänt. I fråga om rättigheter som registreras enligt aktiekontolagen (1989:827) får föräldrarna, i stället för att träffa ett avtal om förvaring och förvaltning, på konto i avstämningsregister låta registrera eller, om rättigheten förvaltas av en auktoriserad förvaltare, till denne anmäla att föräldrarna endast med överförmyndarens tillstånd får överlåta eller pantsätta rättigheten eller uppbära på rättigheten belöpande kapitalbelopp.

Ett värdepappersinstitut är skyldigt att träffa ett sådant avtal om förvaring och förvaltning som avses i andra stycket. Avtalet får inte träffas på sämre villkor än de som värdepappersinstitutet erbjuder andra enskilda personer vid samma typ av avtal.

| Vissa åtgärder vid förvaltningens upphörande

20 § Om föräldrarnas förvaltning upphör därför att barnet har blivit myndigt, skall föräldrarna genast överlämna de förvaltade tillgångarna till honom eller henne. Om föräldrarnas förvaltning upphör därför att någon annan skall överta förvaltningen, skall föräldrarna genast överlämna de förvaltade tillgångarna till denna person.

21 § När föräldrarnas förvaltning upphör, skall de hålla sina räkenskaper och övriga handlingar som rör förvaltningen tillgängliga för granskning. Om det behövs, skall överförmyndaren bestämma tid och plats för en sådan granskning.

Sedan tiden för att väcka talan enligt 12 kap. 15 § har gått ut eller, om talan har väckts, det finns en dom i ersättningsfrågan som vunnit laga kraft, skall räkenskaper och övriga handlingar som rör förvaltningen lämnas över till den som är behörig att ta emot redovisning över förvaltningen.

Föräldrars död eller konkurs

22 § Dör en av föräldrarna, skall dödsboet svara för att den omyndiges egendom redovisas och åtgärder vid förvaltningens upphörande vidtas enligt detta kapitel, om inte förvaltningen skall skötas av den andra föräldern. Vad som nu har sagts om dödsbo gäller konkursförvaltaren, om en av föräldrarna försätts i konkurs.

14 kap. Förordnade förmyndares, gode mäns och förvaltares vård av egendom

Förteckningar över egendom

1 § Förordnade förmyndare, gode män och förvaltare skall inom två månader efter förordnandet lämna en förteckning till överförmyndaren över den egendom som de förvaltar. Förteckningen skall avges på heder och samvete.

En förteckning som lämnas av en god man som har förordnats enligt 11 kap. 1 § behöver endast ta upp den lösa egendom som den gode mannen har tagit hand om.

Skyldigheten att lämna en förteckning gäller inte vid byte av förordnad förmyndare, god man eller förvaltare.

I fråga om bevakning av någons rätt i dödsbo eller annat oskiftat bo gäller bestämmelserna i 15 kap.

2 § Har rätten beslutat att utvidga omfattningen av en god mans eller förvaltares uppdrag, skall den gode mannen eller förvaltaren inom en månad från beslutet lämna en förteckning till överförmyndaren över den egendom som omfattas av det utvidgade uppdraget. Förteckningen skall avges på heder och samvete.

3 § I fråga om egendom som står under en förordnad förmyndares, god mans eller förvaltares förvaltning gäller 4–11 §§.

4 § Andra värdehandlingar än sådana som nämns i 5 § första stycket skall säljas och fordringar drivas in så snart det lämpligen kan ske, om det inte är till fördel för den enskilde att värdehandlingarna behålls eller att fordringarna förblir utestående.

Annan lös egendom än som nu har nämnts och som inte omfattas av 11 § skall säljas vid en lämplig tidpunkt, om inte egendomen är till nytta eller har särskilt värde för den enskilde eller den enskildes familj eller om egendomen av någon annan särskild anledning bör behållas.

5 § Den enskildes tillgångar får utan samtycke av överförmyndaren placeras i

1. skuldförbindelser som har utfärdats eller garanterats av stat eller kommun,

2. skuldförbindelser som har utfärdats av Sveriges allmänna hypoteksbank, Svenska Skeppshypotekskassan eller av en bank eller av ett kreditmarknadsbolag enligt lagen (1992:1610) om kreditmarknadsbolag eller av ett utländskt bankföretag eller ett annat utländskt kreditinstitut som är underkastat en offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för banker eller andra kreditinstitut här i landet, med undantag för förlagsbevis eller andra skuldförbindelser som medför rätt till betalning först efter utfärdarens övriga fordringsägare, eller

3. andelar i en värdepappersfond som avses i lagen (1990:1114) om värdepappersfonder eller i ett utländskt fondföretag som är underkastat en offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för värdepappersfonder här i landet.

Den enskildes tillgångar får vidare utan överförmyndarens samtycke användas för allemanssparande enligt lagen (1983:890) om allemanssparande eller lånas ut mot säkerhet av panträtt på grundval av in-teckning i fast egendom inom sextio procent av det senast fastställda taxeringsvärdet.

6 § Om överförmyndaren samtycker till det, får den enskildes tillgångar placeras i aktier och även i övrigt placeras på något annat sätt än som anges i 5 §.

I fråga om köp av fast egendom m.m. finns bestämmelser i 11 §.

7 § Pengar som inte placeras enligt 5, 6 eller 11 § och inte heller omedelbart behöver användas skall göras räntebärande genom att sättas in hos bank.

8 § Per

från öve

Samty

1. rän

2. per

eller v

förmynd

förbehå

9 § Pre

statssku

tionerna

10 § C

medge

Fast eg

11 § F

eller fö

1. ge

derätt t

till en b

2. in

det inte

av ring

3. sä

egend

4. lå

upplåta

Samt

lämnas

till ege

Samt

nas en

samt d

Bestä

rätt till

Samt

samtyc

8 § Pengar som har satts in hos bank får tas ut endast efter samtycke från överförmyndaren.

Samtycke krävs dock inte vid uttag av

1. ränta, eller
2. pengar som behöver hållas tillgängliga för den enskildes uppehälle eller vården av hans eller hennes egendom om den förordnade förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren vid insättningen gjort förbehåll om att de får tas ut utan överförmyndarens samtycke.

9 § Premieobligationer som har utfärdats av staten skall skrivas in i statsskuldboken med förbehåll att belopp som hänför sig till obligationerna inte får lyftas utan överförmyndarens samtycke.

10 § Om det finns särskilda skäl, får överförmyndaren helt eller delvis medge undantag från 4–9 §§.

Fast egendom m.m.

11 § För den enskildes räkning får en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare endast med överförmyndarens samtycke

1. genom köp, byte eller gåva förvärva fast egendom eller nyttjanderätt till sådan egendom, om det inte gäller övertagande av hyresrätt till en bostadslägenhet,

2. ingå avtal om nyttjanderätt till någon annans fasta egendom, om det inte gäller hyra av en bostadslägenhet eller en tillfällig upplåtelse av ringa ekonomisk betydelse,

3. sälja eller byta bort fast egendom eller nyttjanderätt till sådan egendom, om det inte gäller byte av en bostadslägenhet, eller

4. låta inteckna, hyra ut eller på något annat sätt med nyttjanderätt upplåta fast egendom eller tomträtt.

Samtycke till en åtgärd som avses i första stycket 1 eller 2 skall lämnas, om inte förvärvet eller avtalet kan anses olämpligt med hänsyn till egendomens natur eller andra omständigheter.

Samtycke till en åtgärd som avses i första stycket 3 eller 4 får lämnas endast om åtgärden är lämplig med hänsyn till egendomens natur samt den enskildes behov och samlade tillgångar.

Bestämmelserna om nyttjanderätt gäller även i fråga om servitut och rätt till elektrisk kraft, om rättigheten har upplåtits genom avtal.

Samtycke enligt denna paragraf gäller under sex månader från det att samtycket lämnades.

12 § En förordnad förmyndare, god man eller förvaltare får inte ge bort den enskildes egendom, om det inte är fråga om personliga presenter vars värde inte står i missförhållande till den enskildes ekonomiska villkor.

Med överförmyndarens samtycke får den enskildes inkomster användas till understöd åt anhöriga eller andra som står den enskilde nära.

| *Upptagande av lån m.m.*

13 § För den enskildes räkning får en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare endast med överförmyndarens samtycke

1. ta upp lån eller ingå någon annan skuldförbindelse,

2. ingå borgensförbindelse, eller

3. ställa den enskildes egendom som säkerhet för den enskildes eller någon annans förbindelse.

Är det fråga om åtgärder enligt första stycket som faller inom ramen för en rörelse som ställföreträdaren med överförmyndarens samtycke driver för den enskildes räkning, behövs samtycke endast i fråga om pantsättning av fast egendom eller tomträtt. Samtycke behövs inte i fråga om statliga lån som tas upp för att ge den enskilde hjälp till utbildning eller bosättning.

Samtycke får lämnas endast om åtgärden behövs för att trygga den enskildes övriga egendom eller kan anses nödvändig för hans eller hennes utbildning eller uppehälle eller om det annars finns särskilda skäl för åtgärden.

| *Rörelse*

14 § En god man eller förvaltare får endast med överförmyndarens samtycke låta den enskilde driva en rörelse som medför bokförings-skyldighet enligt bokföringslagen (1976:125) eller jordbruksbokföringslagen (1979:141). Utan överförmyndarens samtycke får den gode mannen eller förvaltaren inte driva en sådan rörelse för den enskildes räkning. Samtycke får lämnas endast om den enskildes ekonomiska och personliga förhållanden är sådana att det med beaktande av rörelsens art är lämpligt att samtycke ges.

I fråga om förordnade förmyndare tillämpas 13 kap. 13 §.

15 § Förordnad förmyndare får inte ge bort den enskildes egendom, om det inte är fråga om personliga presenter vars värde inte står i missförhållande till den enskildes ekonomiska villkor.

Med överförmyndarens samtycke får den enskildes inkomster användas till understöd åt anhöriga eller andra som står den enskilde nära.

16 § Förordnad förmyndare, god man eller förvaltare får endast med överförmyndarens samtycke

17 § Förordnad förmyndare, god man eller förvaltare får endast med överförmyndarens samtycke

18 § Förordnad förmyndare, god man eller förvaltare får endast med överförmyndarens samtycke

Om det är fråga om åtgärder som faller inom ramen för en rörelse som ställföreträdaren med överförmyndarens samtycke driver för den enskildes räkning, behövs samtycke endast i fråga om pantsättning av fast egendom eller tomträtt. Samtycke behövs inte i fråga om statliga lån som tas upp för att ge den enskilde hjälp till utbildning eller bosättning.

Samtycke får lämnas endast om åtgärden behövs för att trygga den enskildes övriga egendom eller kan anses nödvändig för hans eller hennes utbildning eller uppehälle eller om det annars finns särskilda skäl för åtgärden.

15 § Förordnade förmyndare, gode män och förvaltare skall före den 1 mars varje år i en årsräkning till överförmyndaren redogöra för förvaltningen under föregående år av egendom som har stått under ställföreträdarens förvaltning. Årsräkningen skall avges på heder och samvete.

I årsräkningen skall anges den enskildes tillgångar och skulder vid början och slutet av den tid som räkningen avser. Vidare skall en sammanställning göras av inkomster och utgifter under nämnda tid. Av årsräkningen skall särskilt framgå hur mycket som har använts för den enskildes uppehälle eller nytta i övrigt.

16 § Överförmyndaren får besluta att en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare i särskild ordning skall redogöra för den del av den enskildes tillgångar och skulder som inte omfattas av ställföreträdarens förvaltning, i den mån tillgångarna och skulderna är kända för ställföreträdaren.

17 § En god man skall hålla överförmyndaren underrättad om sådana åtgärder från den enskildes sida som kan påverka den gode mannens förvaltningsansvar i mera betydande omfattning.

18 § Om en förordnad förmyndares, god mans eller förvaltares uppdrag har upphört, skall den som frånträder uppdraget inom en månad därefter lämna en sluträkning till överförmyndaren beträffande egendom som har stått under hans eller hennes förvaltning. Sluträkningen skall innehålla en redogörelse för förvaltningen under det löpande året fram till dess att ställföreträdarskapet upphörde. Räkningen skall avges på heder och samvete.

Vad som sägs om årsräkning i 15 § andra stycket gäller också i fråga om sluträkning.

Om rätten har inskränkt omfattningen av en god mans eller förvaltares uppdrag, skall sluträkning lämnas för den egendom som inte längre omfattas av uppdraget.

Om ett godmanskap enligt 11 kap. 1 § upphör innan tiden för avgivande av årsräkning eller sluträkning som rör förmynderskapet för den omyndige inträffar, får sluträkning rörande godmanskapet begränsas till att avse en redogörelse endast för de åtgärder som har vidtagits av den gode mannen. I övrigt skall redogörelse för förvaltningen lämnas av förmyndaren även för den tid godmanskapet har varat.

19 § Om det med hänsyn till ställföreträdarens och den enskildes förhållanden, tillgångarnas art eller värde eller omständigheterna i övrigt finns särskilda skäl, får överförmyndaren befria ställföreträdaren från skyldigheten att lämna årsräkning eller sluträkning eller besluta att sådana räkningar får lämnas i förenklad form. I fråga om årsräkning får beslut meddelas för ett visst år eller tills vidare.

20 § Anmäler en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare att han eller hon är förhindrad att inom föreskriven tid lämna förteckning enligt 1 eller 2 §, årsräkning eller sluträkning till överförmyndaren, kan överförmyndaren bestämma ny tid för avlämnandet.

Särskilda beslut av överförmyndaren i vissa fall

21 § Om det behövs för att trygga förvaltningen, får överförmyndaren

1. begränsa möjligheten att ta ut pengar som har satts in hos bank, utöver vad som följer av 8 §,

2. bestämma att värdehandlingar skall förvaras och förvaltas av ett värdepappersinstitut enligt lagen (1991:981) om värdepappersrörelse eller ett motsvarande utländskt institut som är underkastat en offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för värdepappersinstitut här i landet, och

3. genom meddelande till den som skall betala pengar till den enskilde bestämma att pengarna skall sättas in hos bank.

Meddelas beslut enligt första stycket 2, skall ställföreträdaren träffa avtal med värdepappersinstitutet på villkor som överförmyndaren har godkänt. I fråga om rättigheter som registreras enligt aktiekontolagen (1989:827) får ställföreträdaren, i stället för att träffa ett avtal om förvaring och förvaltning, på konto i avstämningsregister låta registrera eller, om rättigheten förvaltas av en auktoriserad förvaltare, till denne anmäla att ställföreträdaren endast med överförmyndarens tillstånd får överlåta eller pantsätta rättigheten eller uppbära på rättigheten belöpande kapitalbelopp.

Ett värdepappersinstitut är skyldigt att träffa ett sådant avtal om förvaring och förvaltning som avses i andra stycket. Avtalet får inte träffas på sämre villkor än de som värdepappersinstitutet erbjuder andra enskilda personer vid samma typ av avtal.

22 § När en förordnad förmyndares, god mans eller förvaltares uppdrag upphör, skall han eller hon genast lämna över de förvaltade tillgångarna till den enskilde eller, om någon annan skall överta förvaltningen, till denna person.

23 § När en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare frånträder sitt uppdrag, skall han eller hon hålla sina räkenskaper och övriga handlingar som rör förvaltningen tillgängliga för granskning. Om det behövs, skall överförmyndaren bestämma tid och plats för en sådan granskning.

Sedan tiden för att väcka talan enligt 12 kap. 15 § har gått ut eller, om talan har väckts, det finns en dom i ersättningsfrågan som vunnit laga kraft, skall räkenskaper och övriga handlingar som rör förvaltningen lämnas över till den som är behörig att ta emot redovisning över förvaltningen.

Ställföreträdarens död eller konkurs

24 § Om en förordnad förmyndare, god man eller förvaltare dör, skall dödsboet svara för att den enskildes egendom redovisas och åtgärder vid förvaltningens upphörande vidtas enligt detta kapitel. Försätts ställföreträdaren i konkurs, skall konkursförvaltaren fullgöra dessa uppgifter.

15 kap. Vård av rätt i dödsbo, m.m.

Allmänna bestämmelser

1 § Har en omyndig del i ett dödsbo eller något annat oskiftat bo, skall förmyndaren vårda den omyndiges rätt i boet enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Bestämmelserna gäller också i fråga om god man och förvaltare, om den som han eller hon företräder har del i ett bo och vården av den enskildes rätt som delägare omfattas av uppdraget.

Är den enskilde ensam delägare eller har samtliga delägare samma förmyndare, god man eller förvaltare och förvaltas boet av ställföreträdaren, gäller i stället 13 eller 14 kap.

2 § Ingås inte avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo eller upphör ett sådant avtal att gälla, skall förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren se till att bodelning och skifte med anledning av dödsfall förrättas så snart som möjligt.

Skall bodelning ske av någon annan anledning än dödsfall, skall förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren se till att bodelning förrättas så snart som möjligt.

3 § Skiftas inte ett dödsbo inom sex månader från det att bouppteckningen förrättades och har avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo inte heller ingåtts, skall förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren inom denna tid lämna en redogörelse till överförmyndaren om anledningen till att dödsboet inte har skiftats. En sådan redogörelse skall därefter och till dess att dödsboet har skiftats eller ett avtal om sammanlevnad i oskiftat bo ingåtts lämnas var sjätte månad, om inte överförmyndaren bestämmer någon annan tid.

| *Ställföreträdares deltagande i förvaltningen*

4 § En förmyndare, god man eller förvaltare som för den enskildes räkning deltar i en rättshandling vid dödsboförvaltning skall inhämta överförmyndarens samtycke till rättshandlingen i den utsträckning som gäller vid förvaltning enligt 13 eller 14 kap.

Mot borgenärer i dödsboet och andra vars rätt är beroende av utredningen är ställföreträdaren ansvarig enligt ärvdabalkens regler om dödsbodelägares ansvar.

| *Fördelning av egendom vid bodelning och skifte*

5 § En förmyndare, god man eller förvaltare som tar del i en bodelning eller ett skifte för den enskildes räkning skall inhämta överförmyndarens samtycke till egendomens fördelning.

En förmyndare, god man eller förvaltare får endast med överförmyndarens samtycke överlåta den enskildes andel i boet.

| *Avstående från arv eller testamente*

6 § En förmyndare, god man eller förvaltare får inte för den enskildes räkning avstå från arv eller testamente.

Om överförmyndaren samtycker till åtgärden, får dock arv avstås enligt 3 kap. 9 § ärvdabalken.

7 § Avt
överförm
Överfö
påkallat
make so
dare för
det till ö

8 § Ing
ren, god
årsuppgi
under f
inkomst
Anmä
hinder n
ren, kan

9 § Ska
daren, g
ning för
genast l

10 § H
avses i
egendom

7 § Avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo får ingås endast med överförmyndarens samtycke.

Överförmyndaren får häva ett avtal enligt första stycket, om det är påkallat för att ta till vara den enskildes intressen. Om efterlevande make som själv har deltagit i avtalet och som samtidigt är ställföreträdare för den enskilde gifter om sig, skall han eller hon genast anmäla det till överförmyndaren.

8 § Ingås avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo, skall förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren före den 1 mars varje år i en årsuppgift till överförmyndaren redogöra för förvaltningen av boet under föregående år. Av årsuppgiften skall framgå boets behållna inkomst och dess sammanlagda tillgångar och skulder vid årets slut.

Anmäler förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren att det finns hinder mot att inom föreskriven tid lämna årsuppgift till överförmyndaren, kan överförmyndaren bestämma ny tid för avlämnandet.

Förrättande av bouppteckning i vissa fall

9 § Skall bodelning ske av annan anledning än dödsfall, är förmyndaren, gode mannen eller förvaltaren skyldig att se till att bouppteckning förrättas så snart som möjligt. Kopia av bouppteckningen skall genast lämnas till överförmyndaren.

Försäljning av viss egendom

10 § Har egendom i dödsbo vilken har förvaltats av en god man som avses i 11 kap. 3 § tillfallit Allmänna arvsfonden, gäller i fråga om egendomens försäljning lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden.

16 kap. Tillsyn över förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet*Allmänna bestämmelser*

1 § Överförmyndaren skall enligt bestämmelserna i detta kapitel utöva tillsyn över förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet.

Vid tillsynen skall överförmyndaren särskilt se till att den enskildes tillgångar i skälig omfattning används för hans eller hennes nytta och att tillgångarna i övrigt är placerade så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skälig avkastning.

Bestämmelser om val av överförmyndare m.m. finns i 19 kap.

Behörig överförmyndare

2 § Tillsynen utövas av överförmyndaren för den kommun där den som har förmyndare, god man eller förvaltare har sitt hemvist.

Om god man har förordnats enligt 11 kap. 3 § vid utredning av ett dödsbo, utövas tillsynen av överförmyndaren för den kommun där avlidne hade sitt hemvist. Är det i övrigt fråga om godmanskap enligt 11 kap. 3 §, utövas tillsynen av överförmyndaren för den kommun där den gode mannen har sitt hemvist.

Om behörig överförmyndare enligt första eller andra stycket inte finns, utövas tillsynen av överförmyndaren för Stockholm.

Granskning av förvaltningen

3 § Överförmyndaren skall granska förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet med ledning av de förteckningar, årsräkningar, sluträkningar samt andra handlingar och uppgifter angående förvaltningen som har lämnats.

Överförmyndaren eller den som överförmyndaren utser har rätt att gå igenom de räkenskaper och anteckningar som avses i 12 kap. 5 § samt de värdehandlingar som ställföreträdaren förvarar med anledning av sitt uppdrag. Ställföreträdaren skall hålla dessa handlingar tillgängliga på tid och plats som överförmyndaren bestämmer.

4 § Överförmyndaren skall göra anteckning om verkställd granskning på förteckningar, årsräkningar, sluträkningar och handlingar enligt 15 kap. 3 och 8 §§.

5 § Om övning att rikt tillfälle att y Om ett yt daren anser anmärkning skall även g 14 kap. beh eller någon en sådan an

6 § Om en företrädaren den som up den enskild

Rätt att ta

7 § En om eller förval darskapet o också den

Anmärkning mot förvaltningen

5 § Om överförmyndaren vid granskningen eller annars finner anledning att rikta anmärkning mot förvaltningen, skall ställföreträdaren ges tillfälle att yttra sig inom den tid som överförmyndaren bestämmer.

Om ett yttrande inte lämnas inom förelagd tid eller om överförmyndaren anser att yttrandet inte är tillfredsställande, skall anteckning om anmärkningen göras på den granskade handlingen. Överförmyndaren skall även genast pröva om beslut enligt någon bestämmelse i 13 eller 14 kap. behöver meddelas eller om ställföreträdaren bör entledigas eller någon annan åtgärd vidtas. Ställföreträdaren skall underrättas om en sådan anteckning och om vidtagen åtgärd.

6 § Om en anmärkning som har antecknats enligt 5 § innebär att ställföreträdaren kan bli skadeståndsskyldig gentemot den omyndige eller den som uppdraget avser, har ställföreträdaren rätt att väcka talan mot den enskilde om frihet från skadeståndsskyldighet.

Rätt att ta del av handlingar

7 § En omyndig som har fyllt sexton år och den som har god man eller förvaltare har rätt att ta del av de handlingar som rör ställföreträdarskapet och som förvaras hos överförmyndaren. En sådan rätt har också den enskildes make eller sambo och närmaste släktingar.

8 § Sedan överförmyndaren har granskat förmyndarens, gode mannens eller förvaltarens sluträkning, skall räkningen samt de förteckningar, årsräkningar och handlingar enligt 15 kap. 3 och 8 §§ som förvaras hos överförmyndaren lämnas över till den som är behörig att ta emot redovisning för förvaltningen.

Om ställföreträdaren inte är skyldig att lämna sluträkning när ställföreträdarskapet upphör, skall överförmyndaren lämna över de övriga handlingar som anges i första stycket till den som är behörig att ta emot redovisning för förvaltningen, om denna person eller den avgående ställföreträdaren begär det eller överförmyndaren har gjort anteckning om anmärkning enligt 5 § på handlingen.

Om handlingar som avses i första eller andra stycket har lämnats till en ny ställföreträdare, skall denne inom två månader därefter återlämna handlingarna till överförmyndaren. Överförmyndaren skall skriftligen upplysa ställföreträdaren om denna skyldighet när handlingarna lämnas ut.

Om en ställföreträdarens förvaltning har godkänts av den enskilde eller av en ny ställföreträdare innan han eller hon har fått del av de handlingar som avses i första eller andra stycket, är godkännandet utan verkan.

| *Inhämtande av yttrande m.m.*

9 § Innan överförmyndaren tar ställning till om samtycke skall lämnas till en förvaltningsåtgärd av större vikt, skall den omyndige, om han eller hon har fyllt sexton år, eller den som har god man eller förvaltare samt den enskildes make eller sambo och närmaste släktingar beredas tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsförlust.

Överförmyndaren får återkalla ett samtycke, om förutsättningar för samtycket inte längre finns.

10 § Socialnämnder och andra myndigheter är skyldiga att på begäran lämna överförmyndaren de uppgifter som behövs för överförmyndarens tillsynsverksamhet.

Därutöver är de myndigheter som regeringen föreskriver skyldiga att underrätta överförmyndaren om sådana förhållanden som de får kännedom om och som kan vara av betydelse för överförmyndarens tillsynsverksamhet.

11 § När en omyndig på grund av arv eller testamente har fått pengar till ett värde överstigande två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller med villkor om särskild överförmyndarkontroll, skall den som ombesörjer utbetalningen från dödsboet för den omyndiges räkning sätta in medlen hos bank, med uppgift om att medlen inte får tas ut utan överförmyndarens tillstånd.

Vad som nu sagts om skyldighet att betala till bank skall även gälla försäkringsgivare vid utbetalning av försäkringsbelopp som den omyndige har rätt till samt pensionssparinstitut vid utbetalning enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande. Om betalningen avser en periodisk förmån, gäller skyldigheten att betala till bank endast när den första utbetalningen görs.

När utbetalning enligt första eller andra stycket görs, skall den som ombesörjer utbetalningen genast göra anmälan till förmyndaren och överförmyndaren. En sådan anmälan skall också göras om en omyndig på grund av arv eller testamente har fått värdehandlingar till ett värde som överstiger i första stycket nämnt belopp eller med villkor om att värdehandlingarna skall stå under särskild överförmyndarkontroll.

Vad som föreskrivs i första–tredje styckena gäller inte vid utbetalning av medel som den omyndige får förvalta själv. Andra och tredje styckena gäller inte heller om utbetalning görs från försäkring som tagits inom ramen för en rörelse.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller också vid betalning eller utgivande av värdehandlingar till någon för vilken det har förordnats god man med uppgift att förvalta egendom eller för vilken det har förordnats förvaltare.

Överförmyndarens handläggning

12 § Överförmyndaren är skyldig att föra förteckningar och lägga upp akter samt expediera handlingar enligt föreskrifter som meddelas av regeringen.

Vite

13 § Överförmyndaren får vid vite förelägga en förmyndare, god man eller förvaltare att fullgöra sina skyldigheter enligt 3 § andra stycket eller 8 § tredje stycket i detta kapitel eller enligt 12 kap. 13 §, 13 kap. 3, 14, 15 eller 18–21 §, 14 kap. 1, 2, 15, 16, 18 eller 21–23 § eller 15 kap. 3 eller 8 §. Innan vitesföreläggande beslutas, skall överförmyndaren skriftligen erinra ställföreträdaren om den skyldighet och de bestämmelser som finns och ge ställföreträdaren skälig tid att lämna en angiven handling eller rätta sig efter ett beslut.

Frågor om utdömande av vite prövas av tingsrätt. I fråga om föreläggande och utdömande av vite gäller i övrigt lagen (1985:206) om viten.

I anslutning till att vite döms ut får rätten förelägga nytt vite.

Utformning av förteckningar

14 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den närmare utformningen av ställföreträdarens förteckningar, årsräkningar och sluträkningar samt handlingar som avses i 15 kap. 3 och 8 §§.

19 kap.

5 § Överförmyndare skall väljas av kommunfullmäktige. För överförmyndare skall väljas en ersättare.

Ledamöter och ersättare i överförmyndarnämnden skall väljas av kommunfullmäktige till det antal fullmäktige bestämmer. Antalet ledamöter får dock inte understiga tre.

Valet av ledamöter och ersättare i överförmyndarnämnden skall vara proportionellt, om det begärs av minst så många väljande, som motsvarar det tal som erhålls, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1. Om förfarandet vid ett sådant proportionellt val finns särskilda bestämmelser.

Om ersättarna i överförmyndarnämnden inte utses genom proportionellt val, skall också den ordning bestämmas i vilken ersättarna skall kallas till tjänstgöring.

Då valet av överförmyndare, ledamöter av överförmyndarnämnden eller ersättare förrättats, skall det genast anmälas till länsstyrelsen. Har val inte hållits i behörig tid, skall länsstyrelsen se till att valet hålls så snart det kan ske.

9 § En överförmyndare, en ledamot i överförmyndarnämnden eller en ersättare kan efter anmälan av länsstyrelsen entledigas av rätten, om det visar sig att han eller hon inte är lämplig.

10 § Om såväl överförmyndare som hans eller hennes ersättare är förhindrade att fullgöra sitt uppdrag, får länsstyrelsen förordna tillfällig vikarie.

14 § Om kommunfullmäktige bestämmer det, får överförmyndarnämnden uppdra åt en ledamot, en ersättare som har kallats till tjänstgöring eller en kommunal tjänsteman med erforderlig kompetens att på nämndens vägnar avgöra vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall anges i fullmäktiges beslut. Kommunfullmäktige kan på motsvarande sätt bestämma att överförmyndaren får uppdra åt en kommunal tjänsteman med erforderlig kompetens att avgöra ärenden på överförmyndarens vägnar.

En framställning eller ett yttrande till kommunfullmäktige får dock inte beslutas på något annat sätt än av nämnden samfällt eller av överförmyndaren själv. Detsamma gäller vid beslut att förordna eller entlediga en god man eller förvaltare, häva avtal om sammanlevnad i oskiftat bo eller förelägga vite.

Finner den som fått ett uppdrag som avses i första stycket att samtycke, tillstånd eller förordnande i ett visst fall inte bör meddelas, eller anser han eller hon frågan tveksam, skall ärendet hänskjutas till nämnden eller överförmyndaren. Beslut i ett ärende enligt denna balk vilket har fattats på grund av ett uppdrag som avses i första stycket behöver inte anmälas för nämnden eller för överförmyndaren.

17 § Länsstyrelsen skall utöva tillsyn över överförmyndares och överförmyndarnämnders verksamhet.

20 kap.

2 § Vistas den, mot vilken talan enligt denna balk riktas, på okänd ort, skall hans rätt i saken bevakas av god man enligt 11 kap. Detsamma gäller, om han vistas på känd ort utom riket men stämningen eller andra handlingar i målet ej kan delges honom eller han underlåter att ställa ombud för sig och särskilda skäl föreligger att förordna god man.

I ett ärende om anordnande av förvaltarskap eller utvidgning av ett förvaltarskaps omfattning, där den enskilde uppenbarligen inte förstår vad saken gäller eller skulle lida skada av att få del av handlingarna i ärendet, skall rätten förordna en god man enligt 11 kap. att företräda den enskilde i ärendet och bevaka hans eller hennes rätt.

En god man som avses i första eller andra stycket skall samråda med den för vilken han har förordnats, i den mån det kan ske.

2 a § I ett ärende om anordnande av förvaltarskap eller utvidgning av ett förvaltarskaps omfattning, där det inte förordnats god man enligt 2 § andra stycket, skall rätten förordna ett biträde att bevaka den enskildes rätt i ärendet. Ett rättegångsbiträde skall också förordnas, om den som har förvaltare begär att förvaltarskapet skall upphöra eller att dess omfattning skall inskränkas.

Rättegångsbiträde skall inte förordnas, om det är uppenbart att ett biträde inte behövs.

3 § Rättens beslut angående förmynderskap, godmanskap eller förvaltarens beslut får överklagas, förutom av den som beslutet särskilt rör, av var och en som har rätt att göra ansökan i saken. Den i vars ställe god man har förordnats enligt 11 kap. 2 § första eller andra stycket får dock inte överklaga ett beslut om ett sådant förordnande.

Rättens beslut att förelägga vite enligt 16 kap. 13 § tredje stycket får överklagas endast i samband med klagan över beslutet att döma ut vitet.

4 § Överförmyndarens samtycke till åtgärd beträffande en enskilds egendom får begäras endast av förmyndaren, den gode mannen eller förvaltaren. Överförmyndarens beslut i ett sådant ärende får överklagas endast av ställföreträdaren. Överförmyndarens beslut enligt 9 kap. 3 eller 4 §, 13 kap. 18 eller 19 § eller 14 kap. 21 § får överklagas endast av ställföreträdaren eller av den enskilde, om han eller hon har fyllt sexton år.

Överförmyndarens beslut i sådana fall som avses i 12 kap. 12 § andra stycket får inte överklagas.

Överförmyndarens beslut att förelägga vite enligt 16 kap. 13 § får överklagas endast i samband med klagan över rättens beslut att döma ut vitet.

6 § Överförmyndarens beslut i ett ärende enligt denna balk överklagas hos rätten.

8 § Ett beslut som överförmyndaren eller rätten meddelar i ett ärende om förmynderskap, godmanskap eller förvaltarens beslut enligt denna balk gäller omedelbart även om beslutet överklagas. Detta gäller dock inte överförmyndarens beslut att häva avtal om sammanlevnad i oskiftat bo eller rättens beslut att döma ut vite.

21 kap.

8 § Bestämmelserna i 7 § gäller också när föräldrar, adoptivföräldrar eller särskilt förordnade vårdnadshavare gemensamt har vårdnaden och en av dem utan något beaktansvärt skäl egenmäktigt fört bort eller håller kvar barnet samt den andra begär rättelse.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

2. Den som före ikraftträdandet har förordnats som förmyndare för en omyndig skall, om vårdnad ingår i uppdraget, anses som enligt 6 kap. särskilt förordnad vårdnadshavare.

3. Har en om
valtning av fö
ningen av de
avses i 13 kap
gjort skriftlig

4. Överförm
tidpunkten, m
Har överförm
värdepappersi
givna bestämm
kan från ikraf

5. Mål eller
anhängigt vid
äldre bestämm

6. Äldre fö
efter ikraftträd

7. Om det i
hänvisas till e
lag, tillämpas

På regeringens

STEN HECK

Lag om ändring

utfärdad den

Enligt riksd
19 kap. 18 §

12 kap.

5 § Kapitalb
som föreskriv
ken, om inte
medgivit ann
jordbruk eller
samt mindre
till inköp av

¹ Prop. 1993/9

² Balken omtr

3. Har en omyndig före ikraftträdandet fått en gåva som står under förvaltning av föräldrarna eller en av dem, skall gåvomedlen vid tillämpningen av de nya bestämmelserna jämföras med en sådan gåva som avses i 13 kap. 2 § andra stycket 2, om givaren före ikraftträdandet har gjort skriftlig anmälan om gåvan till överförmyndaren.

4. Överförmyndaren får före ikraftträdandet, med verkan från den tidpunkten, meddela beslut som avses i 13 kap. 19 § och 14 kap. 21 §. Har överförmyndaren meddelat ett sådant beslut är ställföreträdaren och värdepappersinstitutet även före ikraftträdandet skyldiga att enligt angivna bestämmelser träffa avtal om förvaring och förvaltning med verkan från ikraftträdandet.

5. Mål eller ärenden enligt föräldrabalken som vid ikraftträdandet är anhängigt vid en domstol eller annan myndighet som var behörig enligt äldre bestämmelser skall även efter ikraftträdandet handläggas där.

6. Äldre föreskrifter om redovisning och om arvode tillämpas även efter ikraftträdandet, såvitt gäller tiden dessförinnan.

7. Om det i en lag eller en författning som har beslutats av regeringen hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en föreskrift i denna lag, tillämpas i stället den nya föreskriften.

På regeringens vägnar

STEN HECKSCHER

Göran Lambertz
(Justitiedepartementet)

Lag om ändring i ärvdabalken;

SFS 1994:1434

Utkom från trycket
den 14 december 1994

utfärdad den 1 december 1994.

Enligt riksdagens beslut¹ föreskrivs att 12 kap. 5 §, 18 kap. 2 § och 19 kap. 18 § ärvdabalken² skall ha följande lydelse.

12 kap.

5 § Kapitalbelopp skall av nyttjanderättshavaren göras räntebärande så som föreskrivs om omyndigs medel i 13 kap. 5 och 7 §§ föräldrabalken, om inte ägaren eller, när hans samtycke ej kan erhållas, rätten medgivit annat. Utan sådant tillstånd må dock vad som varit anbragt i jordbruk eller annan näring ånyo tagas i anspråk för samma ändamål samt mindre belopp, som eljest influtit för avyttrade lösören, användas till inköp av egendom av samma slag.

¹ Prop. 1993/94:251, bet. 1994/95:LU3, rskr. 1994/95:29.

² Balken omtryckt 1981:359.